

İnlem

Bilimsel Düşünce Kulübünün haftalık gazetesidir

Sayı: 5 27 Kasım 2025

Nefes alacağımız yer kalmadı

İstanbul'daki 3,6 milyon genç, nefes alacak kamusal alanların yokluğuyla sıkışıyor. Yeşil alan oranının yüzde 2,2'ye düştüğü bu şehirde sosyalleşmek artık bir mücadeleye dönüştü. Gençler uzun süren yollar, yüksek maliyetler ve güvensiz sokaklarla örülü görünmez bir yoksulluğa mahkûm ediliyor

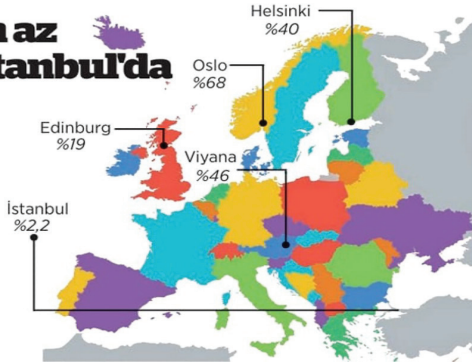
İstanbul'da 15-29 yaş aralığında 3,6 milyondan fazla genç yaşıyor.

Bu sayı kentin toplam nüfusunun %23,2'sine denk geliyor. İstanbul'daki bu geniş genç nüfusu, kentteki sosyal yaşamını gerçekleştirmek için attığı her adımda cebinden çıkan paraya, saatlerini çalan yollara ve güvensiz sokaklara sıkıştırılıyor. Temel bir ihtiyaç olan "sosyalleşme" kavramı, bütçesi olanın hakkına dönüşmüşken kentte yaşayan gençler, geçinmeye çalışan ve tüketime zorlanan bir kuşağı temsil ediyor.

Yeşil alan kalmadı

Eğer İstanbul'un merkezinde biraz uzakta oturuyorsanız, evinize yakın bir yerde arkadaşlarınızla ücret ödemedi oturup fayda-

En az İstanbul'da

lanabileceğiniz bir yeşil alan bulmak imkansız demektir. Bu aktivite için saatlerce yol yapmanız gerekiyor. Bunun sebebini İBB'nin verileri açıkça ortaya koyuyor: İstanbul'daki yeşil alan oranı yalnızca yüzde 2,2. Oslo'nun yüzde 68'i, Viyana'nın yüzde 46'sı, Londra'nın yüzde 33'ü karşısında İstanbul ancak betonla yarışıyor. Yönetmelikte yer alan yüzde 10 standardına dahi yaklaşamayan bir şehirde, gençlerin "nefes alacak alan bulamıyorum" demesi şaşırtıcı değil; asıl şaşırtıcı olan, buna alışmamızın

beklenmesi. Bu eksikliğin bedelini gençler ödüyor. Esenyurt'ta yaşayan bir üniversite öğrencisi arkadaşımız, "İki kelime konuşmak için 1-2 saat yol gidiyorum, eve dönünce gün bitmiş oluyor" diyor.

Bir günlük çalışmaya iki saat sosyal hayat

Gaziosmanpaşa'da yaşayan lise öğrencisi arkadaşımızın sözleri ise bu sıkışmanın boyutunu gösteriyor: "Mahallemde park var ama çimlere oturmak yasak. Kadıköy'e gitmem ve geri dönmem 2-3 saat sürüyor. 3 saatlik bir

buluşmada da en az 500-600 lira gidiyor. Sosyalleşmek için 6 saat ve 600 liramızı feda etmek zorundayız".

İstanbul'da sosyalleşmek, gençler için bir hak değil, pahalı bir ritüel. Sadece arkadaşlarıyla oturmak için bir gencin günlük harcaması, 866 lira olan günlük asgari ücret ediyor. Bir tam günlük çalışmayla elde edilen 866 lira, arkadaşınızla 2-3 saatlik sosyalleşmede eriyor.

Sokakta güven yok

Bu yükü yalnızca ekonomik görmek doğru değil; özellikle genç kadınlar için güvenlik, mekân seçiminin birinci kriteri hâline gelmiş durumda. "Kamusal alan" dediğimiz şey birçok kadın için gerçek anlamda kamusal değil; sürekli tetikte olmayı dayatan bir risk alanı.

Bir nefes bile politik

Bu sıkışmışlık İstanbul'un kaderi değil; siyasi bir tercihin sonucudur. Park yerine otoyol, meydan yerine AVM, yaya alanı yerine otopark üreten bir kent-sel düzenin sonucuyla karşı karşıyayız. Gençleri tüketime mahkûm eden bu düzen, aynı zamanda onları kendi şehirlerinden dışlıyor. Oysa dünyanın birçok kentinde gençler için sosyalleşmek gündelik hayatın bir parçası. Sorbonne'da okuyan 21 yaşındaki Carla'nın "Buluşacağım yere 15 dakikada giderim, iki saatlik çalışmayla o günün masrafını çıkarırım" diye anlatılan, aslında bize neyin eksik olduğunu gösteriyor: kamusal alan, erişilebilirlik ve eşitlik. İstanbul'da gençlerin bu sorununun görünmez bir yoksulluk biçimi olduğunu kavramak, çözüme giden yolun ilk adımıdır.

Saray sussun, öğrenciler konuşsun

Üniversitemizde geçtiğimiz günlerde yaşanan olay, üniversitelerdeki siyasal baskı düzeninin ne kadar keyfi işlediğini bir kez daha gösterdi. Üniversite ile hiçbir organik bağı olmayan bir AKP Gençlik Kolları üyesi, kişisel bağlantılar üzerinden kampüse girerek kütüphanede öğrencilere parti logolu çantalar dağıttı. Öğrenciler sınav haftasında ders çalışırken karşılarına çıkan bu siyasal propaganda; yalnızca rahatsızlık yaratmakla kalmadı, yıllardır öğrencilere uygulanan yasakların ne kadar seçici olduğunu da ifşa etti. Türkiye’de üniversiteleri

siyasetleştirme bahanesiyle baskı altına alan darbe artığı YÖK, kendi yönetmeliklerini öğrencilere sopa niyetine kullanırken, iktidar partisine mensup kişilerin söz konusu olduğunda aynı kurallar buharlaşıyor. Siyasal propaganda kampüslerde yasaksa,

bu yasak neden yalnızca öğrencilerin söz hakkını bastırmak için işletiliyor? Öğrencilerin barınma krizini, yemek-hane zamlarını, taciz ve yolsuzluk iddialarını gündeme getirmesi “siyaset” sayılıp soruşturmalara konu olurken, iktidar aparatlarının

kütüphaneye kadar girip propaganda yapması nasıl oluyor da görmezden geliniyor? Eğer kampüs “siyasete kapalı” ise bu kapı kimlere, ne zaman açılıyor? Eğer yönetmelikler bağlayıcıysa neden yalnızca muhalif öğrenciler için bağlayıcı? Bu olay bir “çanta dağıtımı” meselesi değil; üniversitenin kamusal niteliğini ve eşitlik ilkesini tehdit eden, açık bir iktidar müdahalesidir. Kampüsün kapılarının hangi gerekçeyle açıldığı, propaganda faaliyetine kimlerin izin verdiği ve bu kararın sorumlulu-

ğunun kimde olduğu açıklığa kavuşturulmalıdır. Galatasaray Üniversitesi öğrencileri olarak bu kampüsü demokratik, özgür ve özerk bir alan olarak savunuyoruz. Bugün yaşananlar, bu mücadelenin neden hâlâ hayati olduğunu gösteriyor. Üniversiteler iktidarın maşası olan oluşumların arka bahçesi, öğrenciler ise iktidarın propagandalarının hedef kitlesi değildir. Yaşam alanı niteliğiyle, okullarımızda herkes özgürce ve soruşturma baskıları olmadan hakları ve geleceğini savunabilmelidir.

Okulda kamusal alanı görebilen var mı?

2009 yılında ziyaretçi yaşağına karşı öğrenci platformu okulda eylem düzenlemiştir.

Gazetemizin birinci sayfasında tartıştığımız kamusal alan meselesi, yalnızca İstanbul’un yapısal sıkışmışlığıyla değil, üniversitemizde de kendini gösteriyor. Oturacak yerlerin yetersizliği, kütüphanenin erkenden kapanması, kampüsün 20.00’den sonra karanlığa gömülmesi ve 2009 senesinde “geçici” olduğu iddia edilen ziyaretçi yaşağının 16 yıldır yürürlükte olması...

Tüm bunların yanında okulumuzun yurdunun olmayışı ve haftanın büyük bölümünde çalışmak zorunda kalanlara uygun olarak tasarlanan sıkıştırılmış ders programı eklendiğinde, okulla kurduğumuz aidiyet daha da zayıflıyor; sonuçta yine AVM’lere, kafelere, kapalı ve ücretli mekânlara doğru sürükleniyoruz. Üniversitemizdeki kamusal alan eksikliği, çareyi dışarıda

tüketmeye itiyor. Oysa biz öğrenciler, okula yalnızca dersleri tamamlayıp mezun olmak için gelmiyoruz. Üniversiteler her şeyden önce bizim yaşam alanımızdır. Okulumuz bizlerin rahatça vakit geçirebileceği, arkadaşlarımızla tartışmalar yapabileceği ortak alanlar olmalıdır.

Kapitalizm'in beslediği militarizm

Avrupa hızla savaş ekonomisine geri dönüyor. Fransa'da Macron'un "Rusya tehdidi ve ABD belirsizliği karşısında korkulan olmalıyız. Ve korkulan olmak için güçlü olmalıyız" diyerek savunma bütçesini genişletip sosyal harcamaları kısımaya yönelmesi, Almanya'da Merz'in "giderek daha öngörülmez hale gelen ABD'ye bağımlılığı azaltmak ve Avrupa güvenliğinde daha fazla sorumluluk" söylemi eşliğinde devasa bir konvansiyonel ordu kurma hedefi... Tüm bu açıklamalar aynı rotayı işaret ediyor: Avrupa askerî-sınai kompleksin yeniden merkezî bir büyüme dinamiğine dönüştürülmesi.

Bu dönüşümün çerçevesini belirleyen en kritik adım NATO'nun yeni kararı. İttifak ülkeleri, savunma harcamalarını GSYH'nin yüzde 5'ine çıkarmayı 2035'e kadar kademeli olarak taahhüt etti. Mevcut

ortalamayı neredeyse ikiye katlayan bu karar, Trump'ın yıllardır Avrupa'yı "bedavacılıkla" suçlayan hattının kurumsal bir kazanıma dönüşmesi anlamına geliyor. Kıtanın lider ekonomileri bu çerçeveyi zaten benimsemiş durumda: Almanya savunma bütçesini birkaç yıl içinde 83 milyar euroya çıkarıyor, orduyu yüz binlerce ek askerle büyütüyor; Fransa sosyal devleti küçültüp kaynakları silaha yönlendiriyor.

Halktan kesip savaşa akıtan Avrupa yılı

Tüm bu tabloyu yalnızca Rusya'ya veya bölgesel gerilimlere bağlayan okumalar eksik kalır. Avrupa'nın savaş ekonomisine koşar adım dönüşü, tekeli kapitalizmin kronikleşmiş krizini israf üzerinden çözme arayışının güncel biçimidir.

Baran ve Sweezy altmış yıl önce tarif ettiği artı-ekonomik fazla bugün büyüyerek merkez ülkelerde yığılmaktadır. Bu fazla tüketimle, yatırım veya israfı eritilir; en etkili israf biçimi de savaştır.

Savaş hem fazlayı yakar hem de onu kârlı bir döngüye çevirir. "Öz savunma" söylemiyle meşrulaştırılan bütçe artışları aslında devasa kamu kaynaklarının silah tekellerine aktarılmasıdır. Üretilen askeri teknoloji gerçek toplumsal ihtiyaç yaratmaz; fakat sermaye için artı değer yakmanın, yeni pazarlar açmanın ve rıza üretmenin kusursuz aracıdır. Bu nedenle savaş yatırımları "büyüme" diye parlatılırken sağlık, eğitim ve barınma fonları kesilir; neoliberal kemer sıkmanın üzeri kamufle edilir.

Savaş politikaları, emeği değersizleştirir

Kapitalizm ile savaş arasındaki ilişki böylece yalnızca bütçelerle sınırlı kalmaz: savaş emeği değersizleştirir, doğayı hammaddeye çevirir, yıkılan coğrafyalarda yeni el koyma rejimleri yaratır. Filistin'deki soykırımın, Irak ve Suriye'nin parçalanmasının, Afrika'daki bitmeyen çatışmaların ardında bu ekonomik mantık vardır. Halkların ödediği bedel, Batılı silah tekelleri ve finans kapital için birikim fırsatına dönüşür. Sovyetler'in çözülmesiyle askeri-siyasal alanı genişleyen Atlantik sistemi, ABD'nin Ortadoğu operasyonlarıyla petrol tekellerini büyüttü; Avrupa ise giderek Washington'ın ekonomik aygıtına eklenmiştir. NATO'nun yarattığı tehditleri "yönetme" adı

altında meşrulaştırması bu bağımlılığın ideolojik çimentosudur.

Militarizmin yağmalığı yapıyı tersine çevir

Bugün "militarize neoliberalizm" diye adlandırılan dönemde Avrupa açıkça savaş ekonomisine geçiyor. Avrupa Konseyi'nin 910 milyar dolarlık Readiness 2030 planı, kalan son refah devleti unsurlarının da tasfiyesine işaret ediyor. Bu düzen yalnızca dışarıya ölüm ihraç etmiyor; içeride de kamusal hizmetleri çökerterek felaket kapitalizmini kalıcı bir mekanizmaya dönüştürüyor. Gerçek bir çıkış, militarizmin yağmaladığı ekonomik yapıyı tersine çevirmekten geçer. Savaş için değil toplum için planlanan; sağlık, eğitim, barınma ve yeşil istihdamı öncelleyen bir barış ekonomisi ancak emperyalist rant akışından kopuşla mümkün olabilir. Bu da hem Kuzey'in hem Güney'in halklarını ortak bir mücadelede buluşturmayı gerektirir. Asıl mesele nettir: NATO sürdürdüğü barış bir istisna, savaş ise düzenin normu olmaya devam edecektir.

Etkinlikten notlar:

80 Sonrası Türkiye’de Üniversiteler

Bilimsel Düşünce Kulübü olarak düzenlediğimiz ‘1980 Sonrası Türkiye’de Üniversiteler’ etkinliğinde, felsefe bölümünden Zeynep Savaşçın ve sosyoloji bölümünden Cem Özatalay ile üniversiteyi hem tarihsel kökenleri hem de bugünkü dönüşümü üzerinden tartıştık. Söylem, bir yandan Humboldt ve Dewey’den Habermas ve Balibar’a uzanarak üniversitenin kamusal alanla ilişkisini tartıştı; diğer yandan Althusser, Foucault ve Türkiye üniversite tarihinin kırılma anları üzerinden, neoliberal dönemde üniversitenin nasıl bir “şirketleşmiş kampüs”e çevrildiğini gösterdi.

Özerklik ve kamusal alan arasında üniversite
Savaşçın konuşmasına, 19 Mart’ta Süslü Salon’da söylenen “Burayı üniversite yaptınız” cümlesini hatırlatarak başladı. Bu söz, üniversitenin belirli anlarda kamusal alan olduğunu gösteriyordu. Bu duygudan yola çıkarak üniversitenin iki farklı modelini açıkladı: Bir yanda araştırma ve düşüncenin özerkliği, eleştirel derinlik ve çatışmayı göze alan

bir üniversite anlayışı; diğer yanda toplumsal ihtiyaçlara, demokrasiye ve kamusal taleplere açık, daha pratik bir üniversite tasavvuru. İlkini “fildişi kule”ye kapanma, ikincisinin ise bilginin tümüyle araçsallaşması riskini taşıdığını işaret eden Zeynep hoca, bugün üniversitenin giderek diploma ve sertifikaya indirgenen “ince” bir yapıya dönüştüğünü, eleştirel kültürünü ve kurumsal hafızasını kaybettiğini söyledi. Üniversite, yeniden çoğul düşüncenin, fakülteler arası çatışma ve diyalogun, yani hem içerde hem dışarda gerçek bir kamusal alan kurulduğu yer haline gelmedikçe, “üniversite olma kapasitesini” yitirmeye devam

edecek.
Şirket-kampüs çağında üniversite
Cem Özatalay konuşmasına, üniversitenin gerçekten “üniversiteye dönüştüğü” kolektif anları hatırlatarak başladı: Cihan Kırmızıgül davası, ODTÜ protestoları, Gezi ve GSÜ meclisi... Ona göre bu gibi anlar, yalnızca üniversitenin tüm bileşenleri ortak hareket ettiğinde gözlemlenebiliyordu. Ardından üniversitenin tarihsel rolünü tartıştı: tarihsel örnekleriyle birlikte Türkiye’de devletin kabul vatandaşı yaratma hedefinin üniversitelere etkilerini açıkladı. Asıl kırılmanın ise 1980 sonrasında yaşandığını söyledi. YÖK’ün kurulmasıyla birlikte üniversiteler yalnızca

devletin “işine yarayan” fakülteler mantığıyla işlemeyi bırakmadı; aynı zamanda piyasanın taleplerine göre yeniden örgütlenen bir “şirket-kampüse” dönüştü. Bu dönüşümün mimarlarından İhsan Doğramacı’nın hem YÖK’ün kurucu başkanı olması hem de iki yıl içinde Bilkent’i bir holding yapısı içinde kurması, Özatalay’ın sözleriyle “devletin de şirketleştiği, üniversitelerin de şirketleştiği” zihniyetin açık göstergesiydi. Cem hoca bu yeni düzenin merkezine “neoliberal akıl” yerleştiriyor: Öğrenci artık hem potansiyel iş gücü hem de potansiyel risk. “Girişimci birey”, yani kendi kendinin şirketi haline getirilen, kendi

kaderinden bireysel olarak sorumlu tutulan bir figür üretiliyor. Üniversite yönetimleri de bu akli pekiştiriyor; kameralar, özel güvenlik orduları, ailelere gönderilen “çocuğunuza dikkat edin” uyarıları, disiplin soruşturmalarının sürekli bir tehdit olarak dolaşması... Tüm bunlar Özatalay’ın ifadesiyle bir “risk yönetimi mantalitesinin” üniversiteye yerleştiğini gösteriyor. Özatalay’a göre bugünkü model, “eleştirel yurttaş” yetiştirme kapasitesini bilinçli biçimde aşındırıyor; yerine, rekabeti ve bireysel risk yönetimini içselleştirmiş “girişimci birey”i koyuyor. Bu nedenle esas mesele, şirketleşmiş üniversite içinde nasıl bir kamusal alanın yeniden kurulacağı ve yeni bir fakülteler çatışmasının hangi biçimlerde örgütlenebileceğidir. Etkinlikten geriye, başta biz öğrenciler olmak üzere tüm bileşenlerimizle üniversiteyi gerçek kimliğine kavuşturmak ve özerk-demokratik bir yapıyı kurmak için “Nasıl bir üniversite istiyoruz?” sorusunu yanıtlamak kalıyor.

Biz kimiz ?

Bilimsel Düşünce Kulübü, bilimi yalnızca laboratuvarlara hapsedmeyen; yöntemini, eleştirel aklını ve toplumsal etkisini merkeze alan bir buluşma zemini. Siyasetten ekonomiye, kültürden kampüs yaşamına kadar her alanda soru sormayı, tartışmayı, kanıtı ve kamusal alanı savunuyoruz. Dogmaya, otosansüre ve akademinin dar koridorlarına sığmayan, özerk ve çoğulcu bir üniversite iklimi için yan yana geliyoruz.

Bu bağlamda kulübün üretim alanı olan *ünlem*, gençlerin yaşadığı sorunları ele alan, güncel politik gelişmeleri tartışan ve birikimlerini sunabilecekleri bir dergidir.

Etkinliklerimizi buradan veya sosyal medya hesaplarımızdan takip edebilir, bizimle tartışabilir ve *ünlem*’de yazabilirsiniz.

Gelecek etkinliklerimizden haberdar olmak için QR’i okutabilirsiniz.